

ναούς εἰσοδός· ἀπηγόρευον δὲ αὐτῇ οἱ νόμοι εἰς τὰ δημοτελῆ ἱερὰ εἰσιέναι, ἵνα μὴ ταῖς ἀναμαρτήτοις τῶν γυναικῶν ἀναμιγνυμένη διαφθείρῃ, » λέγει ὁ Πλούταρχος· ἀπηγορεύετο δὲ καὶ τὸ ἐνδύεσθαι λαμπράν ἐνδυμασίαν. Ἐὰν δὲ ἐτόλμα τις ἐξ αὐτῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς ναὸν ἢ νὰ λαμπροφορήσῃ, ἠδύνατο ὅστις δῆποτε ἐβλεπεν αὐτὰς πραττούσας τοῦτο νὰ τὰς τύψῃ. Οἱ δὲ σύζυγοι αὐτῶν ἐλογίζοντο ἄτιμα καὶ ὑπεβάλλετο εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀτιμίας, ἐὰν ἐδέχοντο πάλιν αὐτὰς εἰς τὴν οἰκίαν· ὥστε, καὶ ἐὰν μετενόουν αὐταί, καὶ ἐὰν προσπίπτουσαι ἐζήτουν συγγνώμην παρὰ τοῦ συζύγου των καὶ ἐξιλέονον αὐτοὺς διὰ τῶν ἱκεσιῶν των, δὲν ἠδύναντο οὗτοι νὰ τὰς δεχθῶσι πλέον εἰς τὴν οἰκίαν των, καὶ ἐὰν ἤθελον· «Καὶ ὁ ἀνὴρ δὲ ἀπέπεμπε τριαύτην γυναῖκα· ἄτιμος δ' ἦν εἰ συνῶκει αὐτῇ, » λέγει ὁ Πλούταρχος.

Υπὸ Γ. Βορτζίδου.

## ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΙΑΙ.

(Συνέχεια ἴδε φυλλ. Θ')

Β'. Εἰς τῶν εὐφροσυνωτέρων ἐγγαστριμύθων τῶν νεωτέρων χρόνων ἦτο καὶ ὁ Κ. *St Gille*. Ἡμέραν τινὰ, ὅτε ἐπιπτε βαρὺ αἰὼν βροχὴ μετ' ἀστραπῶν καὶ κεραυνῶν, κατέφυγεν εἰς μοναστήριον τι καθ' ἣν στιγμὴν οἱ μοναχοί, ἰστάμενοι περὶ τὸν τάφον ἐνὸς τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν τὴν προτεραίαν τελευτήσαντος, μετενόουν καὶ ὠδύροντο ὅτι δὲν ἐπεδόθησαν αἱ προσήκουσαι τῇ μνήμῃ αὐτοῦ τιμαὶ ὑπὸ τοῦ Ἡγουμένου. Αἰφνης φωνὴ ἤκούσθη, προσερχομένη ἐκ τῆς ὁροῦς τοῦ χοροῦ τῆς ἐκκλησίας, θρηνοῦσα τὴν κατάστασιν τοῦ ἀποθανόντος ἐν τῷ Καθαρτηρίῳ, καὶ ἐπιπλήττουσα τοὺς ἀδελφοὺς μοναχοὺς ἐπὶ ἐλλείψει ζήλου. Τὸ ὑπερφυσικὸν τοῦτο γεγονός συνήγαγεν ἅπασαν τὴν ἀδελφότητα ἐν τῷ ναῷ. Ἡ φωνὴ ἐπανελάθεν αὐτοῖς τὰς θρηνωδίας καὶ ἐπιτιμήσεις. Οἱ μοναχοὶ τότε ἔπασαν πρηνεῖς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὑπισχνού-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. ΙΑ')

μενοι ταχεῖν τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ πταίσματος των, καὶ ἡμέσως μετὰ τοῦτο ἐφάλλαν, ἅπαντες ἐν χορῷ τὴν νεκρικὴν ἀκολουθίαν, ἐν ᾧ συγχρόνως τὸ πνεῦμα τοῦ τεθνεώτος ἐξέπρραζεν ἐκ δικλειμμάτων τὴν εὐαρέσκειάν του πρὸς τὴν εὐτελεῖα ταύτην πράξιν. Ὁ Ἡγούμενος μετὰ ταῦτα κατήλεγγε σφοδρῶς τοὺς νεωτέρους πυρρωνιστὰς ἐπὶ τῇ πρὸς τὰ φαντάσματα ἀπιστίᾳ αὐτῶν· ὁ δὲ *St Gille*, μόλις καὶ μετὰ βίας, ἠδυνήθη νὰ πείσῃ αὐτόν, ὅτι τὸ πᾶν συνέστατο εἰς ἐγγαστριμυθικὴν ἀπάτην.

Διὰ τῶν παραδειγμάτων τούτων δύναται εὐκόλως νὰ ἐννοήσῃ ὁ ἀναγνώστης ὅποσον ἰσχύον καὶ ἐπιρροὴν ἔχοι καὶ ἡ τέχνη αὕτη τοῖς ἀρχαίοις ἐθνικοῖς ἱερεῦσι πρὸς τοῖς ἄλλοις αὐτῶν τεχνάσμασι.

## ΜΕΡΟΣ Γ'.

Ἀνεφέραμεν ἐν Παραδ. Β. τοῦ Β'. Μέρους, περὶ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Μέρμονος. Ἐν ταῦθα προτιθέμεθα νὰ περιγράψωμεν λεπτομερῶς τὴν ιδιότητα ἣτις κατέστησεν αὐτὸ τοσοῦτω περίδοξον.

Ὁ *Lemprière*, ὁ συλλέξας ἀπάσας τὰς ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν ἀρχαίων διεσπαρμένας πληροφορίας περὶ αὐτοῦ, περιγράφει τὸν Μέρμονα ὡς βασιλέα τῆς Αἰθιοπίας, υἱὸν τοῦ Τιθωνοῦ καὶ τῆς Λύγης. Οὗτος μετέβη μετὰ 40,000 στρατιωτῶν εἰς βοήθειαν τοῦ θεῖου-του Πριάμου ἐπὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ἐνθα ἠγωνίσθη γενναίως καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐφόρευσε καὶ τὸν Ἀντίλοχον, υἱὸν τοῦ Νέστορος. Ὁ γέρον πατὴρ προῦ κάλεσεν εἰς μονομαχίαν τὸν Αἰθίοπα Μονάρχη, ἀλλ' οὗτος ἀποποιήθεις αὐτὴν, ἔνεκα τῆς ἡλικίας τοῦ Νέστορος, ἐδέχθη τὴν τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ ἐνώπιον ἀμφοτέρων τῶν στρατῶν, Ἑλληνικοῦ τε καὶ Τρωϊκοῦ, ἐφανεύθη ἐν τῇ μονομαχίᾳ. Ἡ Λύγῃ τοσοῦτον ἐλυπήθη ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ υἱοῦ της, ὥστε δακρυρροῦσα παρεστάθη ἐνώπιον τοῦ Διὸς, ἐκλιπαροῦσα αὐτόν ἵνα χορηγήσῃ τῷ υἱῷ αὐτῆς τιμὰς διαφερούσας πάντων τῶν ἄλ-

λων θνητῶν. Ὁ Ζεὺς συνήνεσε, καὶ ἀμέσως πολυάριθμος ἀγέλη πτηνῶν ἐφάνη ἀφιπταμένη ἐκ τῆς πυρᾶς ἐνθα ἐκαίετο ὁ νεκρὸς αὐτοῦ. Τὰ πτηνὰ ταῦτα τρεῖς περίξ τῶν φλογῶν περιστραφέντα, διηρέθησαν ἔπειτα εἰς δύο ἀντίπαλα μέρη, καὶ τοσοῦτω μανιωδῶς ἐπολέμησαν, ὥστε ὑπὲρ τὰ ἡμίσεα αὐτῶν κατέπεσαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς καιρίως πληγωθέντα, θύματα ἐξιλασμοῦ γενόμενα τῆς τοῦ Μένονος σκιάς. Ὀνομάσθησαν δὲ Μεμνονίδες, καὶ, κατὰ τὴν ἀφήγησιν τῶν ἀρχαίων μυθολόγων, ἐπανήρχοντο κατ' ἑτοῦς ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Μένονος, ἐπαναλαμβάνοντα τὴν αὐτὴν αἱματηρὰν καὶ φοβικὴν συμπλοκὴν πρὸς τιμὴν τοῦ ἥρωος, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐπωνυμία αὐτῶν. Οἱ δ' Αἰθίοπες ἢ Αἰγύπτιοι, ἐφ' ὧν ὁ Μένων εἶχε βασιλεύσει, ἀνήγειραν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ τὸ περίφημον ἄγαλμα περὶ οὗ προείπομεν.

Τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἐκέκτητο τὴν θαυμασίαν ἰδιότητα τοῦ ἐκφέρειν ἦχον μελωδικὸν καθ' ἑκάστην πρωΐαν, περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, προσόμοιον χορδῇ διαρραγείσῃ κιθάρας ἢ λύρας, περὶ δὲ τὴν δύσιν αὐτοῦ, καθ' ἑσπέραν, ἦχον λίαν πενθηρὸν. Ἀλλ' οἱ ἄπλοῖ οὗτοι ἦχοι, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐμεγαλοποιήθησαν ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων εἰς λέξεις δῆθεν σαφεῖς καὶ μάλιστα εἰς χρησμολογίας ἐμμέτρους. Οἱ δ' ὑπερφυσικῶς οὕτω μετατραπέντες ἦχοι ἐνεχοράχθησαν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ ἀγάλματος. Ἀλλὰ, καὶ περ ἡ μετατροπὴ αὕτη ἦν προϊόν διολιότητος, οὐδεμίαν ὁμῶς ἀντίρρησην δυνάμεθα νὰ ἐπιφέρωμεν ὅτι τὸ ἄγαλμα ἐξέβαλλεν ἦχους. Ἴδου τί λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Πausanias :

« Ἐν Θήβαις ταῖς Αἰγυπτίαις ἐστὶ καθήμενον ἄγαλμα χρυσοῦν Μένονα ὀνομάζουσιν οἱ πολλοί . . . . Τοῦτο τὸ ἄγαλμα » ὁ Καμβύσης διέκοψε· καὶ νῦν ὁπότε ἐκ κεφαλῆς ἐς μέσον σῶμά ἐστιν ἀπερριμμένον, τὸ δὲ λοιπὸν κάθηται τε καὶ ἀνὰ πάσαν ἡμέραν, ἀνίσχοντος ἡλίου, βοᾷ, καὶ » τὸν ἦχον μάλιστα ἂν εἰκάσειέ τις κιθάρας » ἢ λύρας ῥαγείσης χορδῆς. » (Ἀττικὰ Βιβλ. 4. XLII. 3 — 4).

Περὶ δὲ τῶν Μεμνονίδων πτηνῶν, λέγει ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς, ὅτι δὲν συνεκρότουν περὶ τὸν τάφον μάχην, ἀλλ' ἔσαιρον καὶ ἐρράντιζον αὐτὸν διὰ τῶν πτερύγων των.

« Μεμνονίδες ταῖς ὄρνισιν ἐστὶν ὄνομα » κατὰ δὲ ἑτοῦς οἱ Ἑλλησπόντιοί φασιν αὐτὰς ἐν εἰρημέναις ἡμέραις ἵεναι τε ἐπὶ τοῦ Μένονος τὸν τάφον, καὶ ὁπόσον τοῦ μνηματοῦ δένδρων ἐστὶν ἢ πόας ψιλόν, τοῦτο » καὶ σαίρουσιν αἱ ὄρνιθες καὶ ὑγροῖς τοῖς » πτεροῖς τοῦ Αἰσῆπου τῷ ὕδατι ῥαίνουσι. » (Φωικικὸν Βιβλ. X. XXVI. 6 — 7)

Οἱ ἦχοι λοιπὸν οὗτοι ἦσαν ἄρα γε ἀποτελεσμα ἐπιστημονικῆς ἐφαρμογῆς ἢ φυσικόν τι φαινόμενον ; . . . Νομίζομεν ὅτι ἅπασαι αἱ εἰκασίαι αὗται ἐτόλμησαν νὰ ἐκφέρωσιν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου καταλήγουσιν εἰς τοῦτο τὸ πρόβλημα.

Ὁ Κ. Σαλβέρτος (περὶ οὗ ἀναφέρομεν ἐν Κεφ. Α'. Μερ. Α'. τῶν χημικῶν) καὶ πλείστοι ἄλλοι συγγραφεῖς ἀποδίδουσι τοὺς ἦχους ὅλως εἰς τὰς σκευωρίας τῶν Αἰγυπτίων. Προέβησαν μάλιστα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ νὰ περιγράψωσι τὸν μηχανισμόν δι' οὗ τὸ ἄγαλμα, οὐ μόνον ἐξέπεμπεν ἦχους, ἀλλὰ καὶ λίαν εὐκρινῶς ἐπρόφερε τὰ ἑπτὰ Αἰγυπτιακὰ φωνήεντα τὰ καθιερωμένα τοῖς ἑπτὰ πλανήταις. Ὁ Κ. Langles, ἐν τῇ « περὶ τοῦ Φωνητικοῦ Ἀγάλματος τοῦ Μένονος Πραγματεῖα του, (Dissertation sur la Statue Vocale de Memnon) λέγει ὅτι οἱ ἦχοι ἠδύναντο νὰ παραχθῶσιν ὑπὸ σειρᾶς σφυρίων τυπτόντων, εἴτε τὸν Συνητὴν λίθον (granil) τοῦ ἀγάλματος ἢ τυχητικῶς ἄλλους λίθους, ὁμοίους τοῖς ἐν Κίνα ἀπὸ πολλοῦ ἐν χρήτει οὔσι διὰ μουσικὰ ὄργανα. Ὁ Κ. Σαλβέρτος ἐπιβεβηκεὶ τὴν ἀτελεῖα ταύτην σκευασίαν, ὑποθέτων ὅτι ἠδύνατο ὡσαύτως νὰ ᾖ προσηρμοσμένη τοῖς σφυροῖς καὶ κλεψύδρᾳ, ἥτοι ὠρολόγιον ὕδατος, ἢ ἑτερόν τι ἐργαλεῖον πρὸς διαμέτρησιν τοῦ χρόνου, καὶ οὕτω κατεσκευασμένον ὥστε νὰ θέτῃ τὰ σφυρία εἰς κίνησιν ἅμα τοῦ ἡλίου ἀνίσχοντος. Μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, συμπεραίνει ὅτι τὸ ἐλατήριον ἅπαντος τοῦ μηχανισμοῦ συνίστατο εἰς τὴν

γνωσθῇ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τέχνην τοῦ συνάπτειν τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας εἰς κοινὸν σημεῖον ἢ κέντρον. Μεταξὺ τῶν χειλέων, ἢ εἰς ἑτερόν τι μέρος τοῦ ἀγάλματος ἀπόκρυφον, ὡς ἐκ τοῦ ὕψους αὐτοῦ, ἡδύνατο, λέγει, νὰ ὑπάρχῃ εὐρεῖά τις ὁπὴ περιέχουσα φακὸν τινα ἢ κάτοπτρον, πρὸς τὸ συνάπτειν αὐτὰς ἐπὶ ἑνὸς ἢ πλείοντων μεταλλικῶν μοχλῶν, αἵτινες, ἐκ τῆς θερμότητος αὐτῶν διαστελλόμενοι, ἔθετον ἀλληλιδιάδωχος τὰ ἐπὶ σφυρία εἰς κίνησιν. Ἐκ τούτου δὲ, κατ' αὐτὸν, ἐξηγεῖται, διατί οἱ ἦχοι ἐξεπέμποντο μόνον τὸ πρῶτον ὅτε αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου προσέβαλλον τὸ στέμα τοῦ ἀγάλματος, καὶ δὲν ἐπανελαμβάνοντο εἰμὴ περὶ τὴν δύσιν αὐτοῦ Περαινεῖ τέλος τὴν περιγραφὴν οὕτως. «Τὰ ἄπειρα παραδείγματα τῶν φαινομένων θαυμάτων, τῶν διὰ τῆς ἀκουστικῆς ἐπιστήμης παραγομένων, δικαιοῦσιν ἡμᾶς ἵνα ἀποδώσωμεν καὶ τοῦτο τῇ ἐπιτηδειότητι τῶν ἱερέων, οὐδεμιᾶς εὐκαιρίας παραμελούντων ὥστε νὰ μὴ ἐπωφελῶνται αὐτῆς.»

Ὁ Βανδάλ, ἐν τῷ «Περὶ Χρησμάτων» (*De Oraculis*) συγγράμματί του, ὑποτίθηναι ὅτι ἐντὸς τοῦ κολοσσοῦ ὑπῆρχε κοιλότης διὰ τὴν εἰσοδὸν τῶν ἱερέων, ἔργον ἐχόντων τὸ χορηγεῖν τοῖς θεοῖς τὴν συνδρομὴν τῆς ἰδίας αὐτῶν φωνῆς. Ὁ Βίλκινσον, ὁ «Ἀφρικανὸς περιηγητὴς» ἐπικληθεὶς, ἀνεκάλυψε περὶ τὸ 1838 ἡχητικὸν τινα λίθον κεῖμενον ὑπὸ τὰ γόνατα τοῦ ἀγάλματος καὶ ὀπισθεν αὐτοῦ κοίλωμα, χρησιμεῦον, ὡς λέγει, πρὸς τὸ ὑποδέχεσθαι τὸ ἄτομον τὸ μέλλον τύπτειν τὸν λίθον καὶ ἐνεργεῖν τὸ θαῦμα. Ἄλλως τε οὐκ ὀλίγαι ἀπόπειραι ἐγένοντο πρὸς ἐξήγησιν τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ.

Παραλείποντες ἤδη τὴν ἰδέαν τοῦ ὅτι τὸ πᾶν ἦτο δόλος τῶν τῆς Αἰγύπτου ἱερέων, πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος ὀφείλομεν νὰ ἐπιζητήσωμεν φυσικὸν τι φαινόμενον ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Ὁ Κ. Δαβίδ Breuster ἔστις εἶναι τῆς γνώμης ὅτι οἱ ἦχοι προήρχοντο ἐκ φυσικῶν αἰτιῶν, ἀναφέρει τὸ ἐπόμενον χωρίον ἐκ

τῶν τοῦ περιφήμου συγγραφέως τοῦ «Κόσμου» Βαρῶνος Χουμβόλδου, Περιηγήσεων. «Ὁ ἐκ γρανίτου βράχος, ἐφ' οὗ ἰστάμεθα, εἶναι εἰς ἐξ-ἐκείνων ἐνθα οἱ ἐπὶ τοῦ Ὀρενόγκου διαπλέοντες ἤκουσαν ἐκ διαλειμμάτων, ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου, ὑπογείου ἤχους ὁμοίους τοῖς τῶν μουσικῶν ὀργάνων. Οἱ ἱεραπόστολοι καλοῦσι τοὺς βράχους τούτους *Loxas de musica*. «Εἶναι μαγεῖα» εἶπεν ὁ Ἀμερικανὸς Ἰνδὸς ἡμῶν ναύκληρος. «Ποτὲ ὁμως ἄλλοτε ἡμεῖς δὲν ἠκούσαμεν τοὺς μυστηριώδεις τούτους ἤχους, οὔτε ἐν «*Carichana Gieja*, οὔτε ἐν τῷ Ἄνω Ὀρενόγκῳ, ἀλλ' ἐκ τῶν πληροφοριῶν ἃς παρέσχον ἡμῖν ἀξιόπιστοι μάρτυρες, τὸ φαινόμενον τοῦτο ὀφείλει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν κατὰστασιν τῆς ἀτμοσφαίρας. Αἱ πλευραὶ τοῦ βράχου εἰσὶ πλήρεις στενωτάτων καὶ βαθυτάτων ρηγματίων. Ταῦτα θερμαίνονται τὴν ἡμέραν μέχρι 50 βαθμῶν. Ἀλλὰ τὴν νύκτα εὖρον τὴν θερμοκρασίαν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας 39 βαθμῶν, ἐνῶ ἡ πέριξ ἀτμοσφαῖρα ἦτο 28. Εὐκόλως δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ἡ διαφορὰ τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ τοῦ ὑπογείου καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀέρος φθάνει τὸν μέγιστον αὐτῆς ὅρον περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἦτοι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἣτις συγχρίνως ἀπέχει ἐξίσου τῆς τοῦ μεγίστου ὁρου τῆς προτεραιᾶς. Οἱ μουσικοὶ ὅθεν ἦχοι οὗτοι, οἱ ἀκουόμενοι ὅταν τις κοιμᾶται ἐπὶ τῶν βράχων, ἔχων τὸ οὖς εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ λίθου, δὲν δύνανται ἄρ' ἂν νὰ ᾧσιν ἀποτέλεσμα βεβήματος ἀέρος ἐξερχομένου διὰ μέσου τῶν ρηγματίων; Τὰ δὲ ἔλαστικα φύλλα τοῦ ὀρυκτοῦ μαρκασίου (*mica*), ἢ τὰ κεῖμενα μεταξὺ τῶν ρηγματίων, δὲν δύνανται ἐπίσης, ὡς ἐκ τῆς ὠθήσεως τοῦ ἀέρος, νὰ συντελῶσιν εἰς τὴν τροποποίησιν τῶν ἡχῶν; Διατί λοιπὸν νὰ μὴ παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Αἰγύπτου, διαπλέοντες ἀπύστως τὸν Νεῖλον, εἶχον κάμει τὴν αὐτὴν παρατήρησιν ἐπὶ βράχου τινὸς τῆς Θηβαίδος, καὶ ὅτι ἡ τῶν ἐκείσε βράχων μουσικὴ συνετέλεσεν εἰς

» τὰς ἐπὶ τοῦ Μεμνονείου ἀγάλματος μαγ-  
» γυνείας τῶν ἱερέων ; »

Ἡ ἔκτακτος δ' αὖτις περίπτωσις τῆς ἐκ-  
βολῆς ἤχων ἐκ γρανιτικῶν βράχων περὶ τὴν  
ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἡδύνατο νὰ θεωρηθῇ  
ὡς ὑπερκειάνειν θαῦμα οὐδόλως ἐφαρμο-  
στὸν τῇ Αἰγύπτῳ· ἀλλὰ κατὰ παράδοξον  
σύμπτωσιν παρατηρήσεων, Γάλλοι τινὲς πε-  
ριηγῆται, διαμένοντες ἐν Αἰγύπτῳ περὶ τὸν  
αὐτὸν σχεδὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ Κ. Χουμ-  
βόλδος περιηγεῖτο τὰς ἐρήμους τῆς Νοτίου  
Ἀμερικῆς, ἤκουσαν, τοῦ ἡλίου ἀνατέλλον-  
τος, ἐν μνημείῳ τιμὴ ἐκ γρανίτου, οὐ μα-  
κρὰν τῶν ἀνακτόρων τοῦ Καρνάκ, ἤχόν τι-  
να προσόμοιον χορδῇ διαρραγείσῃ, οἷον  
περιγράφει καὶ ὁ προμνησθεὶς Πκυτανίης.

Δὲν δυνάμεθα ἄρ' ἄγε νὰ προβῶμεν ἐτι  
περαιτέρω ἢ οἱ Πρώτσοι καὶ Γάλλοι περιη-  
γηταί, οἱ εἰκάζοντες ὅτι οἱ κοινοὶ ἤχοι οὗ-  
τοι ὑπηγόρευσαν τοῖς Αἰγυπτίοις ἱερεῦσι  
τὰς τοῦ Μεμνονείου τερατουργίας; Δὲν δι-  
καιούμεθα νὰ διαβεβαιώσωμεν ὅτι ὁ ἤχος  
τοῦ Μέμνονος ἦτο αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν φυσι-  
κὸν φαινόμενον, ἥτοι γρανιτικὸς ἤχος προ-  
ερχόμενος ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτίων τῶν ἐνερ-  
γούντων ἐπὶ τοῦ Ὀρενόκου καὶ ἐν Καρνάκ,  
ἀντὶ νὰ θεωρῶμεν αὐτὸν ὡς τέχνασμα πρὸς  
ἀπομίμησιν φυσικῶν φανῶν ἢ ἤχων; Ἐάν, ὡς  
ὁ περίφημος ἡμῶν περιηγητὴς ὑποθέτει, οἱ  
ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Αἰγύπτου, διαπλέοντες  
ἀπαύστως τὸν Νεῖλον, εἶχον συνοικειωθῇ  
μετὰ τῆς μουσικῆς τοῦ γρανιτικοῦ βράχου  
τῆς Θεβαΐδος, πῶς ἡδύνατο ἡ ἀπομίμησις  
τριοῦτων φυσικῶν καὶ συνήθων ἤχων νὰ θε-  
ωρηθῇ ὑπὸ τῶν ἱερέων ὡς μέσον ὑποδουλώ-  
σεως τῶν πνευμάτων τοῦ λαοῦ; Οὐδὲν τὸ  
θαυμαστὸν ἡδύνατο ὑπάρξαι ἐν γρανιτικῷ  
ἀγάλματι ἐκπέμποντι τοὺς αὐτοὺς ἐκείνους  
ἤχους, τοὺς τὴν αὐτὴν ὥραν τῆς ἡμέρας ἐκ-  
πεμπομένους καὶ ὑπὸ γρανιτικοῦ βράχου  
καὶ μακρὰν τοῦ νὰ ἐκλάβωσι τὸ γεγονός  
τοῦτο ὡς ὑπερφυσικόν, οἱ κάτοικοι ἤθελον  
τὸ θεωρήσει ἀπλῶς ὡς ἀντίτυπον, οὕτως  
εἶπειν, τοῦ ἤδη γνωστοῦ αὐτοῖς φαινομένου·  
Ὅτι δ' ἡ τῶν βράχων μουσικὴ ἦν κοινὴ ἐν  
Θεβαΐδι, ἀπλῆ ἐστὶν εἰκασία. Εἶναι ὅθεν πι-

θανόν, ὅτι βράχος τις ἐκ γρανίτου κατέχων  
τὴν ιδιότητα τοῦ ἐκφέρειν ἤχους, εἶχεν ἀνα-  
καλυφθῇ ὑπὸ τῶν ἱερέων, καὶ ὅτι ἐποιήσαν-  
το χρῆσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ  
σηματισμὸν τοῦ Μεμνονείου ἀγάλματος,  
ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐντυπωθῇ ἐπ' αὐτοῦ ὑ-  
περφυσικὸς χαρακτήρ, καθιστῶν αὐτοὺς ἱε-  
ροὺς πρὸς τὸ διατηρεῖν τὴν ἐπιρροὴν τῶν ἐπὶ  
τοῦ εὐπίστου λαοῦ.

Αἱ ἐρευνᾶσαι καὶ ἄλλων περιηγητῶν συντε-  
λουμένων εἰς τὴν θεωρίαν ἡμῶν ταύτην. Τρεῖς  
λεόγας πρὸς βορρᾶν τοῦ Τῶρ ἐν τῇ Πετραίᾳ  
Ἀραβίᾳ ὑπάρχει τὸ ὄρος Νακούς ἐν τῷ κόλ-  
πῳ τοῦ ὁποίου οἱ μᾶλλον ἀλλόκοτοι ἤχοι  
ἠκούσθησαν. Οἱ Ἀραβες τῆς Ἐρήμου ἀπο-  
δίδουσιν αὐτοὺς εἰς μοναστήριον μοναχῶν  
ὡς ἐκ θαύματος διατηρούμενον ἐν τοῖς ὑπο-  
γαίαις τοῦ ὄρους, προσερχομένους ἐκ βάθρου  
σιδηρᾶς ὀριζονταίως κρεμαμένης, ἣν κρούει ὁ  
ἱερεὺς διὰ σφυρίου ὅπως συγκαλῇ τοὺς μο-  
ναχοὺς εἰς τὰς προσευχάς. Ἐγγώριός τις δι-  
εβεβαίωτεν ὅτι, εὐρών ποτε ὁπὴν ἠνεωγμέ-  
νην, κατέβη εἰς τὸ ὑπόγειον μοναστήριον,  
ἐνθα εἶδεν ὠραίους κήπους καὶ ὕδωρ διαυ-  
γές, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἐδείκνυε καὶ  
ἀντίδωρα ἅπερ δισταίνεται ὅτι ἐκεῖθεν ἔλα-  
βεν. Οἱ κάτοικοι τοῦ Τῶρ ὡσαύτως ὁμολο-  
γοῦσιν ὅτι αἱ κάμηλοι οὐ μόνον τρομάζου-  
σιν, ἀλλὰ καὶ μακρόδεις καθίστανται εἰς  
τὴν ἀκοὴν τῶν ἤχων τούτων.

Ὁ Κ. Seetzen, ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος πε-  
ριηγητὴς ὁ ἐπισκεφθεὶς τὸ ὄρος ἀνεχώρησεν  
ἐκ Βουδουέλ Νακέλ τὴν 17 Ἰουνίου περὶ τὴν  
5 ὥραν τὸ πρωῒ συνοδευόμενος ὑπὸ τινῶν  
Βουδουῦτων Ἀράβων καὶ μετὰ ἐν τέταρτον  
ὁδοιπορίας ἔφθασαν εἰς τοὺς πρόποδας με-  
γαλοπρεποὺς βράχου πορώδους, ἐφ' οὗ εὐρὸν  
ἐπιγραφὰς Ἑλληνικὰς καὶ Κοπτικὰς, σημει-  
ον ὅτι καὶ ἕτεροι εἶχον προλαβόντως ἐπισκε-  
φθῇ αὐτόν. Περὶ μεσημβρίαν ἡ συνοδία ἀ-  
φίκετο εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Νακούς. Τὸ  
ὄρος τοῦτο ἐπαρουσίαζεν ἐπὶ τῷ πλευρῶν  
αὐτοῦ δύο κατωφερείας ἀμμόδεις 150 πό-  
δας τὸ ὕψος, καὶ τοσοῦτῳ κεκλιμένας, ὥστε  
ἡ ἄμμος ἐλαφρῶς προσκολλημένη ἐπὶ τῆς  
ἐπιφανείας, ὅτε ἡ καταφλέγουσα θερμότης

τοῦ ἡλίου κατέστρεψε τὴν ἀσθενῆ αὐτῆς συνάφειαν, ἥ ὑπὸ τῆς ἐλαχίστης κινήσεως, ἀμέσως κατέπιπτεν.

Ὁ πρῶτος ἦχος προσέβηκε τὴν ἀκοὴν τῆς συνιδίας περὶ τὴν μίαν ὥραν. μ.μ. Ἐνῶ ὁ K. Seetzen ἀνερχόμενος ἐπὶ τῶν κατὰ πόλιν, ἤκουσε τὸν ἦχον κάτωθεν τῶν γονάτων του, ἐξ οὗ ὠρμήθη εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἡ τῆς ἄμμου κατάπτωσης ἦν τὸ αἷτιον τοῦ ἡχου. Νομίσας δ' ὅτι ἀνεκάλυψε τὴν ἀληθῆ ἀρχὴν τοῦ ἡχου, ἠθέλησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ πείραμα, καὶ πρὸς τοῦτο ἀνέβη ἀναρριχώμενος εἰς τὸ ἀνώτατον μέρος, εἶτα, καταφερόμενος ὅσον τάχιστα, προσεπάθητε διὰ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ νὰ βάλλῃ εἰς ταχέαν κίνησιν τὴν ἄμμον. Ἐπέτυχε δὲ πορρωτέρω τῆς προσδοκωμένης ἐκβάσεως, καθότι ἡ ἄμμος ἐκκυλισμένη οὐ μόνον ἀπετέλεσε μέγαν κρότον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔρος τοσοῦτον σφοδρῶς ἐκλονίζετο, ὥστε ἤθελε, λέγει, μεγάλως φοβηθῆ, ἂν ἠγνόει τὸ ἐνεργῶν αἷτιον.

Ἐν τῇ α' Ἐπιστημονικῇ Ἐφημερίδι τοῦ Ἑδιμβούργου» κατεχωρήθη πρό τινων ἐτῶν περιγραφὴ ἐπισκέψεως ἐπὶ τὸ ἔρος Νακουῦς μεταγενεστέρᾳ τῆς τοῦ K. Seetzen. Ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς K. Γράυ δὲν ἐπιφέρει ἀξιολογωτέρας ἐπὶ τούτου πληροφορίας· λέγει μόνον ὅτι μετὰ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας ἐπὶ τῆς πρώτης ἐπισκέψεώς του, ἤκουσε χαμηλὸν καὶ συνεχῆ ἦχον ψιθυρίζοντα ὑπὸ τοῦς πόδας αὐτοῦ ὅστις βαθμηδὸν σφοδρότερος γινόμενος, ὁμοίαζε πρὸς τὸν κτύπον τοῦ ὠρολογίου, καὶ ἐπὶ τέλους μετὰ πέντε λεπτὰ ἀπώθησε τὴν ἄμμον πρὸς τοῦς πρόποδας. Ἐπανελθὼν τὴν ὑστεραίαν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, ἤκουσε τὸν ἦχον ἔτι τοῦ πρώτου δυνατότερον, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ παρατηρήσῃ οὐδὲν σχίσμα δι' οὗ νὰ εἰσδύῃ ὁ ἐξωτερικὸς ἀήρ, καὶ ἐπειδὴ ὁ οὐρανὸς ἦτο εὐδριος καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα ἡρεμοῦσα, δὲν ἠδύνατο ν' ἀποδώσῃ τὸν ἦχον εἰς μετεωρολογικὴν τινα αἰτίαν.

Περαινόντες καὶ τὸ παρὸν Κεφάλαιον προσεπιλέγομεν ὅτι οὐχ ἦτταν παράδοξοι, ἐν μέρει δὲ καὶ συντελοῦσαι πρὸς τὴν διασά-

φησιν τῶν εἰρημένων, εἰσὶν αἱ διὰ τοῦ γαλιανικοῦ ρεύματος παραγόμεναι ἡχητικαὶ δονήσεις ἐπὶ εὐκάμπτων καὶ ἀστομῶτων ἐλασμάτων σιδήρου, αἱ ὑπὸ τοῦ K. Sage ἐσχάτως ἐφευρεθεῖσαι καὶ ὑπὸ τῶν παρατηρήσεων τοῦ Γάλλου Φιλοσόφου Marian ἐπιβεβαιωθεῖσαι.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

### ΦΥΣΙΚΟΙΣΤΟΡΙΚΑ.

#### ΜΕΡΟΣ Α'.

Οὐδόλως ἀμφίβολον ὅτι ὑπῆρχεν ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις ἀπόκρυφός τις μέθοδος ἰπνεργείας ἐπὶ τῶν ζώων ἅτινα, ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς αὐτῶν ἀνεξαρτησίας εἰσὶν ἀπηλλαγμένα τῆς ἡμετέρας κυριαρχίας.

#### Παραδείγματα.

4. Ἡ εἰς τὰ ἄγρια θηρία ἐκθεσις ἦτο θεοδικία ἐν χρήσει ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ Κράτει. Τρόποι ὅθεν ἱκανοὶ πρὸς τὸ κατευνάζειν τὴν θηριωδίαν αἰμοδύρων ζώων ἦσαν κατὰ πάσαν πιθανότητα λίαν γνωστοί. Γαλάτης τις, ὀνόματι Μαρκῆς, ὅστις ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Βιτελλίου ἀπεπειράθη ν' ἀναστατώσῃ τοὺς συμπολίτας του ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ἐρρίφθη εἰς τοὺς λέοντας, ἀλλ' οὐδεμίαν ὑπέστη βλάβην παρ' αὐτῶν. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐφάνη ἐπικυροῦν τὸν περὶ ἀγιότητος τοῦ ἀτόμου του δι᾽ ἰσχυρισμόν. Ἀλλ' ὁ Βιτέλλιος ἐπὶ τέλους κατώρθωσεν ὥστε ὁ Μαρκῆς νὰ καταφωθῇ ὑπ' αὐτῶν.

2. Ὁ Σεραπίων, ἰατρὸς τῆς Ἀλεξανδρείας, προεῖπε τὸν βίαιον θάνατον τοῦ Καρακάλλα ἔνεκεν τῶν φρικωδῶν αὐτοῦ ὤμασμάτων. Πειναλὸς ὅθεν λέων ἀφίθη νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ προφήτου, ἀλλ' ὁ ἰατρὸς ἔτεινε τὴν χεῖρα του πρὸς τὸ ζῶον καὶ ἀμέσως τὸ ἔκαμε ν' ἀποσυρθῇ καὶ νὰ μὴ τὸν βλάβῃ.

3. Ὅτε ὡσαύτως ἄγρια θηρία ἀφέθησαν νὰ ἐφηρηθῶσι κατὰ τοῦ Θέκλα, οὐδόλως

τὸν προσήγγισαν ἀλλ' ἐφάνησαν ὡς εἰς ὕπνον παραδοθέντα.

4. Ὁ Φέρμος, ὁ πρὸς καιρὸν περιβληθεὶς τὴν αὐτοκρατορικὴν πορφύραν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, διεκολύμβησε μεταξὺ κροκοδείλων ἀβλαβῶς.

5. Ἡ τοιοῦτότροπος θεοδικία ἦν τὸ πάλαι ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς. Ὁ κατηγορούμενος ὑπεχρεοῦτο, ἐπὶ παρουσία τῶν Βραχμάνων, νὰ κολυμβήσῃ εἰς ποταμὸν πλήρη κροκοδείλων, καὶ ἂν ἐξήρχετο σῶος ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν ἐκηρύττετο ἄθωος.

6. Ἡ ἀρχαία ἱστορία ἀναφέρει περὶ πολλῶν νικῶν ἀναγγελθεισῶν τὴν αὐτὴν σχεδὸν στιγμὴν καθ' ἣν ἐκερδήθησαν. Τοῦ δὲ τρόπου τῆς κοινοποιήσεως τηρηθέντος μυστικῶς, ἡ ταχύτης τῆς ἀγγελίας ἐφάνη ὡς θαῦμα, ὀφειλόμενον τῇ μεσολαβήσει ὑπερφυσικῆς τινος δυνάμεως. Διηγούνται ὅτι ἀπὸ τῆς ἐν Ἡλιδι Πίσσης ὁ Τυροσθένης ἀνήγγειλεν εἰς Αἴγιναν, τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὴν νίκην ἧς τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ ἀθλητὴς οὗτος ἤρκατο ἐν τοῖς Ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι τοῦθ' ὅπερ, ὡς εἰκὸς, παρέσχεεν ὕλην τοῖς τερατολόγοις.

7. Ὁ Λυκόμων, υἱὸς ἐμπόρου τινὸς ἐν Κορίνθῳ, ἀποκατεστάθη εἰς Ῥώμην περὶ τὸ 400 ἔτος ἀπὸ κτίσεως αὐτῆς. Ὅτε τὸ πρῶτον προσήγγιζε, λέγουσιν οἱ ἱστορικοὶ, εἰς τὰς πύλας τῆς πόλεως, ἄετὸς ἄνωθεν καταπτὰς, ἀφῆρεσε τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς του, καὶ περὶ τὴν ἁμαξάν του μετὰ πολλοῦ θορύβου πετάξας ἐπὶ τινὰς στιγμάς, ἐπανεβήκεν αὐτὸ πάλιν ἐπ' αὐτῆς. Τοῦτο ἰδοῦσα ἡ σύζυγος του Τανακουήλ, ἡ ἐπὶ μαντικῇ φημιζομένη, μεθρημῆνευσε τὸ γεγονός ὡς αἰσιον αἰώνων, προάγγελον τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβίσεώς του. Ὅπως δὲ ποτε, ὁ Λυκόμων μετ' οὐ πολὺ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῆς Ῥώμης ἐπονομασθεὶς Λούκιος Ταρκουίνιος Πρίσκος.

Διαστίφητις τῶν παραδειγμάτων.

1, 2, 3, 4, 5. Αἱ ὁσμαι αἱ διαδιδόμεναι ἐκ διαφόρων φυτῶν ἐπενεργοῦσιν ἄλλοκρίτως τῷ τρόπῳ ἐπὶ τινῶν ζώων. Ἡ *καλαμίνθη* καὶ τὸ *μάρον* εἰσὶ φυτὰ, ὧν ἡ ὁσμὴ τοιαύτην ἐξασκοῦσιν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ὁσφρήσεως

τῶν αἰλούρων, ὥστε ὑπὸ θαυμασμοῦ κυριεύεται ὁ κατὰ πρῶτον θεωρῶν τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν.

Ἡ *βαλεριανή ρίζα* ὡσχύτως ἐφελκύνει τοὺς αἰλούρους, ὡς καὶ τοὺς μῦς οὓς περ εὐκόλως συλλαμβάνουσι διὰ τοῦ δελεάσματος τούτου ἐν τῇ μυάγρα. Ἄν πιστεύσωμεν ἀρχίους παρατηρητάς, ὁ ἐλέφας ἀγαπᾷ τὰς εὐωδίας τῶν ἀνθέων καὶ τῶν ἄρωμάτων, καὶ αἱ αἶγες τοῦ Καυκάσου τοσούτω ἠδύνονται εἰς τὴν ὁσμὴν τῆς κασπίας (κανέλλας), ὥστε προθύμως ἀκολουθοῦσι τὴν χεῖρα τὴν κρατοῦσαν αὐτὴν πρὸς αὐτάς. Ἐν Γαλλίᾳ, τὸν παρελθόντα αἰῶνα, ἔνθρωπός τις παρατηρήθη βαδίζων, κεκαλυμμένος τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον ὑπὸ σμήνους μελισσῶν οὐδεμίαν χρεῖαν ποιουμένων τῶν κέντρων ἢ τῶν πτερύγων τῶν. Το μυστήριον τοῦτο ἀποδίδεται πιθανῶς εἰς ἐπενέργειαν φυτῶν. Ὁ ἱστοριογράφος Ξιφιλῖνος ἀναφέρει ὅτι, ὅτε ὁ Θέκλας ἐρρίφθη μεταξὺ τῶν θηρίων, γυναῖκες τινὲς ἐρρίψαν ἐπ' αὐτοῦ ναρδόσταχον, κατσίαν, ροδέλαιον καὶ διάφορα ἄλλα ἄρώματα, καὶ οὕτω τὰ θηρία ὑφ' ὕπνου καταληφθέντα ἀφῆκαν αὐτὸν ἀβλαβῆ. Τὸ γεγονός τοῦτο, χρονολογούμενον ἄλλως τε ἐν τῷ συγγράμματί του κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἀπανθρωποτάτων τῆς Ῥώμης αὐτοκρατόρων, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ χρῆσις τῶν εὐωδιῶν ἠδύνετο νὰ σώζῃ ἐνίοτε τοὺς εἰς τὰ θηρία συνήθως τότε καταδικαζομένους. Φέρεται πρὸς τούτοις, ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου ἀναφερομένων, ὅτι καὶ ὁ χυμὸς τοῦ κιτρίου (*λεμονίου*) παρῆγε τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Ἰδοὺ τί λέγει ὁ Ἀθήναιος: «Ὅτι καὶ προλαμβάνομενον τὸ κιτρίον πάσης τροφῆς ξηρᾶς τε καὶ ὑγρᾶς, ἀντιφάρμακόν ἐστι παντὸς δηλητηρίου, εὖ οἶδα ἁμαθῶν παρὰ πολίτου ἐμοῦ, πιστευθέντος «τὴν τῆς Αἰγύπτου ἀρχὴν» (ἦτοι παρ' ἐνδὸς αὐτῶν συμπολιτῶν του, διοικητοῦ τῆς Αἰγύπτου). Οὗτος κατεδίκασέ τινὰς γενέσθαι «θηρίων βροχὴν κακούργους εὗρεθέντας... Εἰσσιούσι δὲ αὐτοῖς εἰς τὸ τοῖς λησταῖς εἰς «τιμωρίαν ἀποδεδειγμένον θέατρον, κατὰ «τὴν ὁδὸν, καπηλὶς τις γυνὴ κατ' ἔλεος (Ὁ-

«*παροπῶλις* δηλαδή γυνή εὐσπλαγχνι-  
«*σθεῖσα*) ἔδωκεν οὐ μετὰ χεῖρας εἶχεν ἐσθί-  
«*ουσα* κιτρίου, καὶ λαβόντες ἔφαγον, καὶ  
«*μετ'* οὐ πολὺ παραβληθέντες (*ρίφθίντες*)  
«*πελωρίοις* καὶ ἀγριοτάτοις ζώοις οὐδὲν ἔ-  
«*παθον*. Ἀπορία δὲ κατέσχε τὸν ἄρχοντα.  
«*Καὶ τὸ τελευταῖον ἀνακρίνων τὸν αὐτοῦς*  
«*φυλάττοντα στρατιώτην* εἴτι ἔφαγον ἢ ἔ-  
«*απιον*, ὡς ἔμαθε κατὰ τὸ αὐτὸ ἐξ ἀκεραί-  
«*ου* (*ἦτοι ἄνευ κακῆς προθέσεως*) τὸ κι-  
«*τρίον* δεδομένον, τῇ ἐπιούσῃ τῶν ἡμερῶν  
«*αὐτῇ* μὲν πάλιν ἐκέλεισε δοθῆναι κιτρίου,  
«*ἐτῷ δ'* οὐ καὶ ὁ μὲν φαγὼν δηχθεὶς (*δαγ-*  
«*κασθεὶς ὑπὸ τῶν θηρίων*) οὐδὲν ἔπαθεν, ὁ  
«*δὲ* παραυτίκα (*ὁ δὲ ἄλλος ἀμέσως*) πλη-  
«*γυεῖς* ἀπέθανε. Δοκιμασθέντος οὖν διὰ πολ-  
«*λῶν τὸ τοιοῦτον, εὗρέθη τὸ κιτρίον ἀντι-*  
«*φάρμακον* παντὸς δηλητηρίου φαρμάκου.»  
(*Ἀθην. Β. βλ. III. 28.*) Δύναται τις εὐλόγως  
ν' ἀμφιβάλλῃ ὅτι τὸ κιτρίον ὑπῆρξέ ποτε  
τοσούτῳ δραστήριον ἱαματικὸν ἀλλὰ πιθα-  
νώτερον ὁ φλοιὸς τοῦ νὰ ἐχρησίμευσε τότε εἰς  
τὸ περικαλύψαι ἰσχυρότερόν ἀντιφάρμακον.

Ὁ Φέρμος, ὁ ἀνακηρύξας ἑαυτὸν αὐτο-  
κράτορα, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ  
Αὐρηλιανοῦ, λέγεται ὅτι ὤφειλε τὴν ἐκ τῶν  
κροκοδείλων λύτρωσίν του εἰς τὴν ὁσμήν  
κροκοδείλινου λίπους μεθ' οὗ εἶχε τρίψει τὸ  
σῶμά του. Οἱ Βραχμάνες ἐγίνωσκον ἀνά-  
λογόν τι μυστικὸν καὶ ἐξήσκουν αὐτὸ ὅτε  
ἐπεθύμουν νὰ διασώσωσι τὸν κατηγορού-  
μενον. Ὅθεν, ἐπειδὴ οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς  
κατεῖχον τὸ μυστικὸν τοῦ τιθασσεύειν τοὺς  
κροκοδείλους τῶν, οὐδόλως ἀπίθανον ὅτι καὶ  
οἱ ἱερεῖς τῶν Ἰνδῶν ὡσαύτως ἐτιθάσσευν  
τοὺς ἰδικούς τῶν, ὥστε, ὅτε κύνουν τὸν  
μέλλοντα ὑπαστῆναι τὴν θεοδικίαν ταύτην,  
προσδιώριζον τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ποταμοῦ  
τὸ περιέχον τοὺς ἐξημερωμένους κροκοδεί-  
λους. Καθόσον ἀφορᾷ τοὺς τῆς Αἰγύπτου ἡ-  
μέρους κροκοδείλους, οὗτοι περιεκοσμοῦντο  
διὰ χρυσῶν δακτυλίων καὶ πολυτίμων ἐνω-  
τίων, οἱ ἐμπροσθινὰ αὐτῶν πόδες διὰ βρα-  
χιονιστήρων, καὶ οὕτως ἐξετίθεντο εἰς τὴν  
λατρείαν τοῦ λαοῦ. Ἐτρέφοντο δὲ καλῶς διὰ

πλείστων ὧν ὀρεκτικῶν καὶ γλυκέων ἐδε-  
σμάτων.

Τοιαύτης οὔτης τῆς περιποιήσεως τῶν ἱ-  
ερῶν κροκοδείλων, εὐκόλως συμπεραίνεται  
ἡ εὐψείθεια καὶ ὑποταγὴ αὐτῶν. Τὸ ἐπό-  
μενον ἀνέκδοτον ἀναφέρεται ἐν ἐπιστολῇ  
καταχωρισθείσῃ ἐν τῇ «Γενικῇ Ἑρπετολο-  
γίᾳ» (*Erpétologie Générale*) ἀξιολόγως  
διασαφηνίζον τὰ εἰρημένα. Ὁ γράψας αὐ-  
τὴν περιηγητὴς, ἀφοῦ ἐπὶ τινὰς ὥρας ἔπ-  
πευσε πρὸς τι χωρίον, περὶ τὰς ἐκβολὰς  
τοῦ Ἰνδοῦ, ἐδίψησε καὶ προσῆλθεν εἰς λί-  
μνην τινα διὰ νὰ πίνῃ. «Ὅτε ἤμην παρὰ  
τὸ χεῖλος αὐτῆς, λέγει, ὁ ὁδηγὸς μᾶς ὑ-  
πέδειξεν ἀντικείμενόν τι ἐντὸς τοῦ ὕδατος,  
ὅπερ κατ' ἀρχὰς ἐξέλαβον διὰ κορυφῆν δέν-  
δρου, ἀλλὰ, καὶ τοι ἐφόρουν τὰς διόπτρας  
μου, ἐβράδυνα ὅπως οὖν ἂν ἀναγνωρίσω ὅτι  
ἰστάμεθα εἰς 3 ποδῶν ἀπόστασιν πελωρίου  
κροκοδείλου. Μετ' οὐ πολὺ εἶδον τὸ βαλτώ-  
δες μέρος τῆς λίμνης πλήρες τῶν ζώων  
τούτων ἅτινα διέμενον ἐν τοιαύτῃ ἀκίνη-  
σίᾳ ἐντὸς τοῦ βάλτου, ὥστε οἱ διαβαίνον-  
τες μόλις ἠδύναντο νὰ τὰ διακρίνωσιν. Ὁ ὁ-  
δηγὸς ἐμειδίασε διὰ τὴν ἐκπληξίν μου καὶ  
μοὶ εἶπεν ὅτι αὐτὰ εἰσιν ὅλως ἀβλαβῆ, ὡς  
ἐξημερωθέντα ὑπὸ τινος Ἀγίου, οὗ ὁ τάφος  
εἶφαίνετο ἐπὶ τοῦ πλησίον λοφίσκου, καὶ ὅ-  
τι διετέλουν πάντοτε ὑπὸ τὰς διαταγὰς  
τῶν περὶ τὸν τάφον αὐτοῦ οἰκούντων Φα-  
κίρων (1) Ἐπιστρέψας ἀμέσως εἰς τὸ χω-  
ρίον, προσέλαβόν τινες Φακίρας μεθ' ἐνὸς  
πριβάτου. Ὅτε δ' ἐπανήλθομεν εἰς τὴν λί-  
μνην, εἰς ἐξ αὐτῶν κρατῶν μακρὰν ράβδον  
ἐκτύπησεν αὐτὴν κατὰ γῆς καὶ προσεκάλει  
τοὺς κροκοδείλους οἵτινες ἀμέσως ἐρπόμενοι  
ἐκ τοῦ βάλτου μικροὶ τε καὶ μεγάλοι,  
βαθμυδὸν ἅπαντες μᾶς περιεκύκλωσαν. Τό-  
τε σφάξας τὸ τετράπουν εἰς μικρὰ τεμάχια  
τὸ διένειμεν αὐτοῖς, καὶ τὸ κατέφαγον ἐν  
μεγίστῃ ἡσυχίᾳ καὶ πειθαρχίᾳ. Οὐδεὶς δ'  
ἀπειτόλημσε νὰ τὸν ἐγγίσῃ, καὶ τοι οἱ ὁ-  
δόντες τῶν ἦσαν βεβαίως ἱκανοὶ, ὥστε νὰ

(1) Φακίρας καλοῦσιν οἱ Ἀραβες τοὺς ἐπαίτας  
καλογήρους τῶν.

τὸν κατακερματίσωσι διὰ μιᾶς. Ἄλλ' ὁ Φακίρης ἐφαίνετο ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ὡς διδάσκαλος ἐπιπλήττων ἢ τιμωρὸν τοὺς ἀπειθοῦντας μαθητὰς τοῦ ἡ, μᾶλλον εἰπεῖν ὡς ὁ Σατανᾶς, κατὰ τὸν ποιητὴν Μίλτων, προεδρεύων ἐν τῷ συμβουλίῳ τοῦ Παρδαιμονίου του. Τίνι τρόπῳ τὰ θηρία ταῦτα ἐδαμάσθησαν καὶ ἐτιθασσεύθησαν, ἀγνοῶ· ἀλλ' οἱ σὺτόχθονες, ὡς εἶπες, ἀποδίδουσι τοῦτο τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ Ἁγίου των. »

Δὲν νομίζομεν περιττὸν νὰ ἀναλογισθῶμεν πρὸς τοῦτοις ὅτι ἡ ἀγριότης τῶν θηρίων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς δῶρον τῆς Θείας Προνοίας ὅπως πορίζονται τὰ πρὸς τροφήν καὶ συντήρησιν αὐτῶν. Τυχαίως πως συμβαίνει ν' ἀλληλομαχῶσι, καὶ τὸ ἡττηθὲν νὰ γίνηται βόρᾶ τοῦ νικήσαντος· ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἔπεται ὅτι αἱ διαθέσεις των εἰσὶ φύσει σκληραὶ, ἢ ὅτι ἡ θηριωδία των ἐξασκεῖται δι' ἄλλον σκοπὸν ἢ τὸν τοῦ προμηθεύεσθαι τροφήν ὑπὸ τῆς πείνης κατατρυχόμενα. Καὶ τὰ ζῶα ἀκόμη τὰ συνήθως ὑποτιθέμενα ὡς ἔχοντα φυσικὴν μεταξὺ των ἀπέχθειαν, ὡς ὁ ἰέραξ καὶ ὁ σπῆνος, ὄντα χορτασμένα, οὐδεμίαν διάθεσιν ἐπιδεικνύουσι πρὸς ἐχθροπραξίας. Συμπεραίνομεν ὅθεν ὅτι ὁ ἐκτεθεὶς εἰς τὰ ἄγρια θηρία, εὐθύς ἀφοῦ αὐτὰ φάγωσι καλῶς, θὰ διαμείνῃ ἀβλαβὴς, καὶ οὕτως ἔχομεν τὴν λύσιν τοῦ φαινομένου θαύματος.

Ἡ χρῆσις τῶν ἀγγελιαφόρων περιστερῶν δὲν ἔσχε τὴν ἀρχὴν της ἐν τῇ πεπολιτισμένῃ Εὐρώπῃ· ἡ ἀρχαιότης αὐτῆς εἶναι μεγάλη, καὶ οἱ Ἀσιανοὶ συγγραφεῖς βεβαιοῦσιν ὅτι ὑπῆρχεν ἐν χρήσει ἐν Πενταπόλει τῆς Παλαιστίνης. Παρὰ τοῖς Ἀραβί, δύο μῆνες ἤρκευν πρὸς ἀνατροφὴν περιστερᾶς εὐστοχὸν καὶ ἐπιτυχῆ, ὥστε νὰ δύναται συγχρόνως νὰ μετακομίζῃ τὰς ἀγγελίας εἰς τρεῖς διαφόρους διευθύνσεις. Καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν ἠγνόουν τὴν τέχνην ταύτην· ὁ τοῦ Ταυροσθένους ταχυδρόμος ἦν περιστέρα. Ἡ ἀνυπομονησία τῶν χελιδόνων τοῦ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς φωλεὰς αὐτῶν συνετέλεσεν ὡσαύτως εἰς τὸ νὰ τὰς μεταχειρίζονται ἐνίοτε

πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν· ὁ Πλίνιος ἀναφέρει δύο παραδείγματα τοιούτων ἀγγελιαφόρων πτηνῶν.

7. Καὶ τοῦτο ἐξηγεῖται ὡς ἐκ τῆς ἀνατροφῆς διαφόρων ζώων πρὸς διαφόρους σκοπούς.

## ΜΕΡΟΣ Β'.

Ἡ φαντασία ἡμῶν δὲν δύναται νὰ ἐπινοήσῃ ἕτερόν τι ἀντικείμενον τρομερώτερον ἢ ἐπιφοβώτερον τοῦ θηριώδους ὄφους καὶ μάλιστα τοῦ τερατώδους βόα, τοῦ ὁποῦ τὴν προσβολὴν οὔτε ἄνθρωπος οὔτε ζῶον δύναται ν' ἀντικρούσῃ. Ἡ φρίκη λοιπὸν καὶ ὁ τρόμος ὁ ὑπ' αὐτῶν ἐμπνεύμενος κάμνουν ὥστε, οἱ εἰς χεῖρας κρατοῦντες ἀφόβως τοιούτους ὄφεις καὶ ἐπιδεικνύοντες αὐτοὺς πρᾶγους καὶ τιθασσοὺς, νὰ θεωρῶνται ὡς κατέχοντες δύναμιν ὑπερφυσικὴν.

### Παραδείγματα.

1. Ὁ Ἰάμβλυχος ὁ φιλόσοφος, ὁ καὶ ὡς τερατοποιὸς φημιζόμενος, περιγράφων τὸν βίον τοῦ Πυθαγόρου, ἀνυψοῖ τὴν δόξαν τοῦ ἡρώος του, λέγων ὅτι ἐξήσκει τὴν αὐτὴν θαυμασίαν δύναμιν καὶ ἐπιτροχὴν ἐπὶ τῶν ζώων ὡς ὁ Ὀρφεύς.

2. Οἱ Ψύλλοι, λαὸς τῆς Κυρηναϊκῆς χώρας ἐν Ἀφρικῇ, δυτικῶς τῶν Νασαμόνων οἰκοῦντες, δὲν ἐβλάπτοντο οὐδόλως ὑπὸ τῶν φαρμακερῶν ὄφειν τῆς χώρας αὐτῶν, ἀλλὰ προσέτι ἐθεράπευον τοὺς ὑπ' αὐτῶν δηχθέντας.

3. Οἱ παρὰ τῷ Λατίῳ τῆς Ἰταλίας οἰκοῦντες Μάρσοι, ἀρχαῖοι ἄποικοι τῶν Σαβίνων, ὡς καὶ οἱ ἐν Κύπρῳ καλούμενοι Ὀφιογενεῖς, ἠδύναντο νὰ καταγοητεύωσι τὰ φαρμακερὰ ταῦτα ἔρπετά. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἡλιογάβαλος προσέταξε τοὺς Μαρσικοὺς ἱερεῖς νὰ συνάξωσιν ὄφεις καὶ νὰ ρίψωσιν αὐτοὺς ἐν τῷ ἵπποδρομίῳ, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ λαὸς ἀθρόος συνήρχετο ἐκεῖσε. Πλεῖστοι ἀπώλοντο ἐκ τῶν δηγμάτων τῶν ὄφειν τούτων, ἀλλ' οἱ Μάρσοι θεαταὶ διέμειναν ὅλως ἀνεπηρέαστοι.

4. Μεταξὺ τῶν μαύρων τῆς Ὀλλανδικῆς

Γουινέας, υπάρχουν γυναῖκες ἐπαγγελλούμεναι τὴν μαντικὴν, καὶ τῆς ὑπερφυσικῆς τῶν ταύτης τέχνης ἀπόδειξιν παρέχουσι, τιθαστεύουσαι τὸν ἀμμοδύτην (εἶδος ὄφρων ἐξαισίου μεγέθους).

5. Ὁ Βρούκιος, ὁ Λαμπριέρος καὶ ἕτεροι νεώτεροι περιηγηταί, ἐγένοντο αὐτάπται μάρτυρες, ὅτι ἐν Μαρόκῳ, ὡς καὶ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἀραβίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, υπάρχουν πλείστοι ἀφηφούντες τὰ δῆγματα τῶν ἐχιδνῶν καὶ τὰ κέντρα τῶν σκορπίων, καὶ οὐ μόνον κρατοῦσιν αὐτὰ τὰ ζῶα ἀδεῶς ἀνὰ χεῖρας, ἀλλὰ καὶ ἀποναρκύνουσιν αὐτά.

6. Ἐν Ἰνδοστάν, ἵνα ἐπιβεβαιωθῇ ἡ ἀθωότης τοῦ κατηγορουμένου, ρίπτουσιν ἐν κουκουλιωτὸν ὄφιν, οὗ περ καλοῦσι Νάγκας, ἐντὸς βαθέως πηλίνου ἀγγείου, ἐνθα συγχρόνως ρίπτουσι δακτύλιον, ἢ σφραγίδα ἢ νόμισμά τι. Ὁ κατηγορούμενος ὀφείλει ν' ἀποσύρῃ τοῦτο διὰ τῆς χειρὸς του. Ἄν ὁ ὄφιν τὸν δαγκάσῃ, κηρύττεται ἐνοχός, ἄλλως ἀθωώνεται. Παρομοίως, καὶ ἐν τῷ ναῶ τῆς Ἰσιδος ἐν Αἰγύπτῳ, μεταχειρίζονται τοὺς ἱερόλους ὄφεις, τοὺς καλουμένους Ἀσπίδας, ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ.

Προβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν γενικὴν ἐξήγησιν τῶν εἰρημένων παραδειγμάτων, ἐρανιζόμενοι αὐτὴν ἐν περιλήψει ἐκ πλείστων ἀξιολόγων ἀφηγήσεων, δημοσιευθεισῶν ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, περὶ τῆς ἐκτάκτου ταύτης ἐπὶ τῶν ὄφρων ἐπιδράσεως.

Ὁ Ταγματάρχης *Laing* γράφει τάδε: «Μουσικὸς τις Μαῦρος ἐκαυχᾶτο ὅτι, διὰ τῆς κολοκυνθίνης του κιθάρας καὶ τοῦ ἁσματος τοῦ, ἠδύνατο νὰ θεραπεύῃ ἀσθενείας, νὰ τιθαστεύῃ θηρία καὶ νὰ κάμνῃ τοὺς ὄφεις νὰ χορεύωσι. Πρὸς δεῖγμα τῆς τέχνης τοῦ, ἤρξατο παίζειν τὸ μουσικόν του ὄργανον, καὶ αἶφνης πελώριός τις ὄφιν, τέως ἀκίνητος διαμένων ἐν τῇ γωνίᾳ τῆς αἰθούσης του, προσήρχετο ταχέως ἔρπων πρὸς αὐτόν. Τότε ὁ Μαῦρος μεταβαλὼν ἤχον, ψάλλει τὰς λέξεις ταύτας: «Στῆθι, ὄφι' ἔρπεις πολὺ ταχέως' στῆθι' ἔσο εὐπειθής» εἰς τὰς διαταγὰς μου». Ὁ ὄφιν ὑπακούει, καὶ ὁ μουσικὸς ἐξακολουθεῖ λέγων «Ὁφι,

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. ΙΑ')

»χορεύσαν' ὁ λευκὸς ἐπιθυμεῖ νὰ σὲ ἴδῃ χορεύοντα» Ὁ ὄφιν ἀμέσως κάμνει διαφόρους ἐλιγμούς, ὑψώνει τὴν κεφαλὴν, πηδᾷ συνεχῶς καὶ ἐκτελεῖ κινήσεις λίαν ἀλλοκότους ὡς πρὸς ὄφιν.»

Ὁ Δόκτωρ *Thompson* ὡσαύτως γράφει. «Ἡ κατασκευὴ τοῦ ὠτὸς τῶν ὄφρων δὲν ὑποδεικνύει δύνανμιν ὁξείας ἀκοῆς. Ἀλλ' ὁμῶς τὰ ἔρπετά ταῦτα συλλαμβανόμενα ἡδύνονται εἰς τὸν ἤχον τῆς μουσικῆς καὶ λίαν χαριέστες κινήσεις καὶ ἐλιγμούς ποιοῦνται, παιζούσης αὐτῆς. Φρονῶ ὅτι ὁ ὄφιν, καὶ τοι καλύπτεται ὑπὸ λεπίδων, κέκτηται μεγίστην εὐαισθησίαν, καὶ ὅτι αἰσθάνεται τὰς δονήσεις παντὸς ἤχου ἐφ' ὅλου τοῦ σώματος, καὶ μάλιστα τὸν τῆς μουσικῆς ἁρμονίας. Οἱ Ἰνδοί, βλέποντες τὸν πεποιημένον χαρακτῆρα ἱερόλων ὄφρων ἐν τοῖς ναοῖς αὐτῶν, πιστεύουσιν ἀδιστακτικῶς ὅτι ἡ θεότης τῶν εὐαρεστεῖται προσλαμβάνουσα τὴν μορφήν αὐτῶν.»

Ὁ Παυλῖνος *de St Barthelemy* ἐν τῇς «Εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας Περιηγήσεις» αὐτοῦ (*Voyages aux Indes Orientales*) λέγει. «Οἱ ἱερόλοι ὄφεις ἀσπίδες εὐκόλως τιθαστεύονται. Ἐν Ἰνδοστάν, ἡ ζάχαρις καὶ τὸ γάλα, διδόμενα αὐτοῖς καθ' ἑκάστην, ἠρκοῦσι πρὸς τοῦτο. Τὸ ἔρπετόν προτέρχεται τακτικῶς τὴν ὠρισμένην ὥραν ὥπως ἡλάβῃ τὴν τροφήν του καὶ οὐδένα βλάπτει. Δι' ἀναλόγου τεχνάσματος δὲν προσεκάλλουν ἄρ' ἔτι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς ἐκτὸς τοῦ ναοῦ τῆς Ἰσιδος τοὺς μὴ ἐπιβλαβεῖς τῶν ὄφρων;»

Ὁ Κ. Σαλβέρτος φρονεῖ ἀφ' ἑτέρου, ὅτι οἱ ὄφεις τῶν τε Ἰνδῶν καὶ τῶν Αἰγυπτίων ἀγυρτῶν εἰσὶν, ἢ φύσει μὴ ἐπιβλαβεῖς, ἢ ἐξ ἐκείνων τῶν ὁποίων αὐτοὶ οἱ ἴδιοι καθιστῶσι τὰ δῆγματα ἀβλαβῆ ἐπὶ τινας ἡμέρας, δίδοντες αὐτοῖς προηγουμένως νὰ μασσῶσι συνεχῶς χονδρὸν τι ῥάκος ἢ πύλημα (κετσέ.)

Ἀλλ' οἱ τερατουργοὶ μεταχειρίζονται ἐν γένει καὶ ὀφιολίθους πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν. Οὗτοι, λέγει ὁ Ταγματάρχης Μοῦρ, ἐν τοῖς «Ἀνατολικοῖς Τεμαχίοις» αὐτοῦ

»(*Oriental Fragments*) ἀφίενται πρῶτον  
»νὰ δηχθῶσιν ὑπὸ ὄψεων, ἰσθόλων ὡς δι-  
»σχυρίζονται, εἶτα ἀμέσως ἐπιθέτουσιν ἐπὶ  
»τῆς πληγῆς ὀφιολίθον, μεθ' ὧν εἰσὶ πάν-  
»τοτε ἐφωδιασμένοι. Μετὰ μίαν ἢ δύο στιγ-  
»μὰς, τὸ δηλητήριο ἐξάγεται, τὸ δηχθὲν  
»μέλος θεραπεύεται, καὶ ὁ λίθος ἀπορρί-  
»πτεται. Τιθέμενος δ' ἐν ποτηρίῳ ὕδατος,  
»ἐκπέμπει ἐκ διαλειμμάτων μικρὰς φυσα-  
»λίδας εἰς τὴν ἐπιφάνειαν.»

Ὁ Βρούκιος μᾶς βεβαιεῖ ὅτι τὸ μυστήρι-  
ον τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ἀράβων τοῦ νὰ μὴ  
βλάπτωνται ὑπὸ τῶν δηγμάτων τῶν ὄψεων,  
συνίσταται εἰς τὸ νὰ λούωνται εἰς ἀφέψημα  
χόρτων καὶ ῥιζῶν, ὧν τὴν ἰδιότητα ἐπιμε-  
λῶς ὑποκρύπτουσι. Μᾶς πληροφορεῖ πρὸς  
ταύτοις ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι γοητεύουσι τοὺς  
ὄφεις διὰ τοῦ φυτοῦ τοῦ καλουμένου ἀρι-  
στολογία, φυτὸν οὐπὲρ εἶδος τι ἐν Μεξικῷ  
ἀναφυόμενον, χρησιμεύει τοῖς Ἀμερικανοῖς  
Ἰνδοῖς πρὸς θεραπείαν τῶν αὐτῶν δηγμά-  
των.

Περαίνοντες ἐνταῦθα τὰ φυσικοῖςτορικά  
τετρατουργήματα, ὀφείλομεν ν' ἀναφέρωμεν  
καὶ τὴν γνώμην τοῦ Πλινίου, τοῦ Αἰλιανοῦ  
καὶ τοῦ Σιλίου. Οὗτοι ἐν γένει ἀποδίδουσι  
τὸ ἀντιφάρμακον τῶν Μάρσων, Ψύλλων καὶ  
Ὀφιογενῶν εἰς τὴν χρῆσιν εὐώδους οὐσίας  
ἀποναρκούσης τοὺς ὄφεις, δι' ἧς πιθα-  
νῶς ἤλειπον τὰ σώματα τῶν εἰς αὐτοὺς ἐκ-  
τιθεμένων.

(Ἀκολουθεῖ.)

Ἑμ. Γιαργακόπουλος.

## ΚΑΣΓΑΡ, ΠΑΜΙΡ, ΘΙΒΕΤ.

Οὐδεμία τῶν ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀσίᾳ μωα-  
μεθανικῶν ἐπικρατειῶν ἐξῆλθε τοῦ σκότους  
τόσον ταχέως, οὐδ' ἐφείλκυσε τόσον τὴν  
προσοχὴν τοῦ κόσμου, ὅσον ἡ Κασγάρη, ἥ-  
τις πρὸ μικροῦ ἔτι ἦν ἐπαρχία κινεζικῇ.  
Ἀπὸ τοῦ 1863 ὅμως ἤρχισε νὰ γίνηται πο-  
λὺς περὶ αὐτῆς λόγος, διότι κατώρθωσε ν'

ἀνακτήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν της, ἡ δὲ ἐπα-  
νάστασις αὕτη ἐθεωρήθη ὡς νέα ἀπόδειξις  
τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἰσλαμισμού ἐν τῇ κεν-  
τρικῇ Ἀσίᾳ. Κυρίως ἡ ἀποκατάστασις τοῦ  
κράτους τούτου εἴλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν  
πολλῶν ὡς ἐκ τῆς γειτνιασεώς του πρὸς  
τὴν Ῥωσσίαν ἢ μᾶλλον τὰς ἐν Ἀσίᾳ Ῥωσσι-  
κάς κτήσεις.

Ἡ ἱστορία τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Κασ-  
γάρης εἶναι ἀληθῶς ἀξιοσημεῖωτος.

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἑκτοῦ αἰῶ-  
νος ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία τοῦ Κασγάρ, ὅπερ  
ὑπέκειτο εἰς τοὺς Τζεγκίς, εἶχε περιέλθει  
εἰς χεῖρας τῶν Χότζα, ἀπογόνων τοῦ περι-  
φήμου ἀποστόλου Μαχδουμή-ἐλ-Ἀζάμ, ὅς-  
τις εἶχεν ἀφικθῇ ἐκ Βουχάρας πρὸ δύο αἰ-  
ώνων· τῶν Χότζα δὲ τούτων, ὡς ἀπεκά-  
λουν, ὑπῆρχον δύο ἀντίπαλοι κλάδοι, ὧν  
ὁ εἰς ἤρχε πρὸς νότον καὶ ὁ ἄλλος πρὸς  
βορρᾶν τοῦ Κασγάρ. Οἱ δύο οὗτοι κλάδοι  
ἐπολέμουν ἀδιαλείπτως πρὸς ἀλλήλους, ὁ  
δὲ τελευταῖος ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν  
τοῦ Καλμούκου ἀρχηγοῦ τῆς Τζουγκαρίας,  
ὅστις προσήρτισεν εἰς τὸ κράτος του ὅλην  
τὴν χώραν, καὶ τοι τὴν διοίκησιν ἀνέθηκε  
τῇ οἰκογενείᾳ τῶν Χότζα.

Μετὰ μίαν ὅμως ἑκατονταετηρίδα εἰσέ-  
βαλαν οἱ Κινέζοι, οἱ δὲ Τζογκάροι καὶ οἱ  
Χότζαι ἠττήθησαν καὶ οἱ τελευταῖοι ἀπεσύρ-  
θησαν εἰς Χοκάνδην. Τέλος ὁ Χότζας Μπου-  
ζούρχ χάν, ἐπωφεληθεὶς τὴν ἀναρχίαν ἣτις  
ἐπεκράτησεν ἐν τῇ χώρᾳ ὡς ἐκ τῆς ἐπανα-  
στάσεως τῶν κατοίκων κατὰ τῆς κινεζι-  
κῆς κυριαρχίας, εἰσέβαλεν εἰς διάφορα μέρη,  
ὀρμηθεὶς ἐκ Χοκάνδης, καὶ χάρις εἰς τὴν  
ἀνδρείαν καὶ ἰκανότητα ἐνὸς τῶν στρατη-  
γῶν του, τοῦ Μωχαμέτ Γιακούπ (ἀξιωμα-  
τικοῦ τῆς Χοκάνδης), ἐγένετο κύριος πολ-  
λῶν πόλεων· ἀντὶ ὅμως νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ  
ἔργον του, παρεδόθη εἰς τὴν τρυφὴν καὶ τὴν  
ἡδυπάθειαν, ὁ δὲ ἄξιος στρατηγός του, κα-  
θαιρέσας αὐτὸν, ἔλαβε τὴν ἐξουσίαν καὶ κα-  
τέστη ἀπόλυτος κύριος τῆς χώρας, κυριεύ-  
σας διάφορα ἄλλα μέρη καὶ ἀναδειχθεὶς ἡ-  
γεμὼν ὑπὸ τὸ ὄνομα ἐμίρ Γιακούπ Χάν.

Ὑπὸ τὴν Ἀσιατικὴν ἐποψιν, οἱ Κινέζοι